

âld Barradiel

Oudheidkundige Vereniging Barradeel

Jaargang 15 | december 2017

Foto boven: Minnertsga, Tilledyk omstreeks 1955

Foto omslag: Deze foto is rond 1934 in de Buorren te Tzummarum gemaakt.
(bron A. Ykema)

INHOUD

<i>Âld Barradiel</i>	<i>3</i>
<i>Ledennieuws.....</i>	<i>4</i>
<i>Van de voorzitter</i>	<i>4</i>
<i>Uit het jaarboek van het Friesch Dagblad (1^e deel)</i>	<i>7</i>
<i>Bauke Lodewijk 's aardappelschepen.</i>	<i>8</i>
<i>Pieter Wytses de Vries 1887 - 1961</i>	<i>11</i>
<i>Barradeel-Harlingen organiseert in 1916 een landbouw-export-tentoonstelling</i>	<i>33</i>

Âld Barradiel

De laatste dagen van 2017. De eerste sneeuwbuien hebben hun sporen achtergelaten in het landschap. De kachel staat aan. De kelder is vol. Van de eerste borden “snert” hebben we inmiddels weer genoten en voor u ligt jaargang nummer 15 van “Âld Barradiel”.

Elk jaar maken wij ons als bestuur toch wel een beetje zorgen over de hoeveelheid kopij voor ons kerstboekwerkje en elke keer zijn die zorgen gelukkig ongegrond geweest. Van onze leden Gerrit Herrema en Piter van der Woude hebben we weer prachtige stukken mogen ontvangen, waarvoor onze hartelijke dank!

Het eerste artikel bevat een paar grappige anekdotes over gebeurtenissen uit oude gemeente Barradeel en zijn verzameld door onze voorzitter Klaas Evert Andringa.

Van de hand van dhr. Piter van der Woude komt de geschiedenis van het aardappelvervoer over water door een Oosterbierumer ondernemer: Bauke Lodewijk. Zijn tweede verhaal gaat over de herinneringen die de schrijver heeft aan zijn pake, de Oosterbierumer Pieter Wytses de Vries. Het daarop volgende artikel is geschreven door Gerrit Herrema en gaat over de landbouwtentoonstelling welke door de afdeling Barradeel – Harlingen van de Friesche landbouw vereniging is georganiseerd. Deze vond plaats in 1916 te Harlingen.

Wij als bestuur hopen dat een ieder deze uitgave van “Âld Barradiel” met veel plezier mag lezen.

AB

Ledennieuws

Het ledental van de vereniging bedraagt momenteel 160.

Nieuwe leden:

- Dhr. H. Zwart	Oosterbierum
- Mevr. D. Spoelstra van der Veen	Berltsum
- Mevr. I. Bergsma	Oosterbierum
- Dhr. M. de Groot	Klooster-Lidlum
- Dhr. G.J. Zijlstra	Pietersbierum
- Dhr. J.J. Jukema	Sexbierum
- Dhr. T.J. Terpstra	Sexbierum
- Dhr. A. Wissmann	Sexbierum
- Dhr. J. Jukema	Sexbierum
- Dhr. A. van der Schaar	Tzummarum
- J. Wolbers	Oosterbierum

Van de voorzitter

December 2017.... lêste moanne alwer!

In heal jier lyn trof ik Tine Dijkstra fan Tsjommearum dy't mei har man by Koehoal fietste. (wy binne tiidgenoaten) Tine sei: wy ha in boekje foar dy hear! In jier as wat lyn hie ik Tine har suster Hieke troffen en krigen wy it oer har heit en dat wie ús eardere molkboer Albert Dyksta.

Hy koe sa moai skriuwe en dichtsje en ûnder de skûlnamme Albert!!

Hy publisearre yn it eigen tsjerkeblêd.. de Stim fan Fryslan en de Fleanende Krie, flotskreaune rymstikken mei meast in religieuze ynslach, mar ek oer de natûr tiden fan it jier...as oer misstânnen .Troch syn wurk as molkboer kaam hy hast alle

dagen mei doarpsgenoaten yn kontakt en sa learde hy har taal en tinkwrâld kennen en dat wist hy prachtig te ferwurkjen yn syn teksten.

Der is doe yn juni 1983 de dichtbondel “ Untwyk” útjûn mei tank oan it Brandt Siebesmafûns en it gemeentebestjoer fan Barradiel.

Albert wie de âldste soan fan Durk Alberts Dijkstra fan Easterbierrum en Neeltsje Heins Joostema fan Minnertsgea. Ik ha út de dichtbondel “ Untwyk” in moai gedicht socht mei as titel: Iepen winter!

Iepen winter

De moarntiid is sa tsjuster
it waar is wer al juster
de loft al wer berun.
de drippen tsjin de ruten,
wy geane hast wat skruten,
ús fuotten taastend oer de grun

De damp is as in muorre
men sjocht gjin pleats of tuorren.
hoe lyts is no de wrâld.
de keale tûken skrieme.
wy kinne 't net befieme
en sykje om us honk en hâld.

De wylde stoarmwyn bylket
in inkeld stjerke pylket
de weagen rinne heech.
en mânske beammen kroane
wylst wylde seeën droane
tsjin swiere diken steech en dreech.

Dan is der wer de sinne,
men sjocht; de dagen winne
wy ha it slimste han.
Dy kreft. syn waarme gloede
bringt ús opnij it goede,
de jonge, bliere maityd oan.

**Wy winskje jim allegear noflike Krystdagen en in goed en
sûn 2018!!**

Klaas Evert Andringa

Uit het jaarboek van het Friesch Dagblad (1^e deel)

5 januari 1910:

Verslag muziek- en zanguitvoeringen.

Zangavond in Minnertsga. De verslaggever gaf tevens een beoordeling van de gezongen nummers, waarbij hij van mening was dat ze vaak te gejaagd werden gezongen en allemaal op de zelfde sterkte.

Hij besloot: een woord van hulde mag zeker niet worden onthouden aan de gemeente- veldwachter welke naast de voorzitter de orde zo uitnemend wist te handhaven!

28 december 1980...Minnertsga:

Rijksveldwachter van der Veen en 2 marechaussees maakten proces verbaal op tegen een aantal personen onder wie de dorpsveldwachter die in het café van kastelijn T. zaten te kaarten!

1917/1918:

De minister van Landbouw had de burgemeester verorderd goed voor de voedselvoorziening te zorgen. Zo maakte de burgemeester van Barradeel bekend dat iedere gebruiker van gras of bouwland verplicht was voor eigen gebruik aardappelen – groente – bruine bonen e.d. te verbouwen. Zij die dat konden kregen deze producten niet van gemeentewege verstrekt!

1931:

Ter gelegenheid van de opening van de school in Sexbierum stond een foto van het bestuur – personeel en hun vrouwen- in de krant, slechts de namen van de mannen werden in het onderschrift vermeld!!

K.E.A.

Bauke Lodewijk 's aardappelschepen.

Bauke Douwes Lodewijk was de zoon van Douwe Willems Lodewijk uit Sexbierum. Hij werd geboren in 1870; hij trouwde in 1901 met Klaaske Harmens van Keimpema, een telg uit het timmermansgeslacht van Keimpema. Ze gingen wonen in Oosterbierum 'aan de haven'.

Zij kregen 6 kinderen: Jetske, Douwe(1905), Richtje, Harmen, Willem en Eise(1915). Bauke was oorspronkelijk schipper maar ontwikkelde zich in de aardappelhandel, vergelijkbaar met de Oosterbierummer schipper/aardappelhandelaar Dirk Sydzes de Vries. Zijn zonen Douwe en Harmen hebben het bedrijf in de jaren na de oorlog van hun vader overgenomen.

In 1907 liet Bauke in Franeker bij de Draaisma-werf op het Vliet een tjalk bouwen. Deze kreeg de naam *De Jonge Douwe*. Waarschijnlijkheid werd het schip genoemd naar de oudste zoon van Bauke en Klaaske. Maar na een jaar of acht verruilde hij dat skûtsje voor een motorschip.

De Jonge Douwe werd verkocht en begon een zwerftocht door Friesland, vooral Gaasterland. Een paar keer veranderde het schip ook van naam, ook veranderde het van uiterlijk toen het uitsluitend nog voor recreatie werd gebruikt. Na 100 jaar werd het schip onderwerp van het restauratieproject Pollux op de werf van Tjalsma in Franeker, in samenwerking met de Maritieme Academie (Zeevaartschool) in Harlingen. Daarbij werd het schip in z'n oorspronkelijke staat hersteld.

Voor uitgebreide informatie over *De Jonge Douwe* zie:

<http://www.oudtzummarum.nl/html/diversenoosterbierum6651.htm>)

De Jonge Douwe, na de restauratie in 2016. Hier liggend voor de Maritieme Academie te Harlingen ter gelegenheid van de Open Dag van de Academie.

Maar hoe zat het met dat motorschip dat Bauke na het skûtsje kocht? Het was natuurlijk een grote stap vooruit: niet langer was hij afhankelijk van de wind en van mankracht (jagen, 'kloetsjen') om het schip te laten varen. In Oosterbierum was het nog wel bekend dat de Lodewijks ooit een motorschip hadden. Maar toen naderhand de vrachtauto's hun intrede deden is het motorschip verdwenen. Niemand leek er een afbeelding van te hebben. Ook was er geen naam bekend. De zonen van Bauke werkten aanvankelijk allemaal in het aardappelbedrijf, **Bauke Lodewijk & Zonen, Groothandel in Aardappelen**, in Oosterbierum. Naderhand verhuisde zoon Harm Lodewijk met een deel van het bedrijf naar Sneek terwijl zoon Douwe een ander deel naar St Anna Parochie verplaatste. Zoon Willem emigreerde naar Canada en de jongste zoon Eise volgde het spoor van z'n broer en 1953 naar Red Deer in Alberta, Canada. Kort geleden heb ik de oudste zoon, Bauke (nu Bob) van Eise en Minke in Red Deer bezocht. En bij die

gelegenheid gaf hij mij een foto van het motorschip dat zijn pake Bauke destijds in Oosterbierum had aangeschaft.

*Een foto van omstreeks 1920 van de haven van Oosterbierum
Met het motorschip van schipper/aardappelhandelaar
Bauke Douwes Lodewijk. Het schip ligt vóór Baukes huis*

Op het schip, zittend vóór, Bauke Lodewijk, staand achter, zoon Douwe en spelend midden, zoontje Eise.
Helaas is de naam van het schip niet te lezen. Het lijkt het meest op een beurtschip en het is goed mogelijk dat het schip naderhand ook als beurtschip in Friesland of elders is gebruikt. Misschien duikt het ooit nog ergens op, net zoals *De Jonge Douwe* in 2005 werd teruggevonden.

Piter van der Woude

Pieter Wytses de Vries 1887 - 1961

SA SEACH IK DOE MYN PAKE.

Myn pake dêr't ik nei neamd bin stoar yn maart 1961, krekt foar't ik fyftjin waard. Hy wie doe 73 jier, hy wie berne yn 1887 yn Easterbierrum. Hy wie noch âlder as de grifformearde tsjerke, de tsjerke dêr't wy alle sneinen twa kear hinne gongen. Boppe de tsjerkedoar wie in grize gevelstien en der stie op:

Anno 1888

Onze Hulpe is in de
Naam des HEEREN,
die hemel en aarde
gemaakt heeft.

*De gevelstien yn 'e
muorre fan ús tsjerke*

As jonkje lies ik dat en dan wie ik fol ûntsach foar myn pake dy't noch âlder wie as sa'n âlde tsjerke. Fansels net sa âld as de grutte tsjerke fan 'e herfoarmen, want dêr stie it jiertal 1507 op 'e tsjerkemuorre, dus dat wie folle, folle âlder. Mar dochs, pake wie best âld; hy wie noch fan 'e 19 ieu, no dat wie noch 'ris wat!

Ik woe dan fan pake witte hoe as pake syn heit hjitten hie en wannear as dy dan libbe hie. En pake syn pake, wannear as dy dan berne wie. Dêr koe pake moai oer fertelle. Syn heit hjitte Wytse en dy syn heit hjitte Harm en dy syn heit wer Wytse en sa gie dat altiten troch.

Pake waard yn it doarp faak Pieter Wytstes neamd, mear einliks as Pieter de Vries. Letter, wol fyftich jier letter, fûn ik yn in 'e 'Kadastrale Atlas van Friesland' dat dêr yn 1832 in Wytse Harmens de Vries yn Easterbjirrum wenne oan it Fiskerspaad

en dat dy eigener wie fan in stikje lân oan'e Slachtedyk. Dat is dan faaks noch wer twa generaasjes foar ús pake syn heit west. En it befêstiget dat pake syn famylje al generaasjes lang yn Easterbjirrum wenne hat. Mar pake hie yn elts gefal gjin lân mear. Pake hie eartiids wol lân 'brûkt', krekt as ús heit. 'Lân brûke', wie itselde as lân hiere fan in boer of in oare eigener, dy't it sels net nedich hie. Pake wie net ryk, mar dêr wie ik my alhiel net bewust fan. Pake wie gewoan pake, dat gie boppe alles.

Hy wie troud mei beppe Symentsje Jellesma. En se hiene acht bern dy't allegear al grut wiene, omkes en muoikes fan my. No ja behalve ús mem dan. Sy wie de trêde fan 'e acht. Allinne omke Sym en Klaas wennen noch thús by pake doe't ik in lyts jonkje wie dy't de wrâld ûntduts.

Dêr wie altiten wol aksje by pake en beppe thús. Omke Sym en Klaas wiene de brânjemannen fan it doarp, sy leveren turf, aikoalen, cokes en antrasyt oan elts en ien.

*Myn omke Sym mei
de petroaljekarre.*

It hûs fan pake Pieter.

*Omke Klaas, pake, beppe, omke Doanjel, syn soantsje
en in ûnbekende hûn. Oan 'e muorre:
Agintskippen fan it Friesch Dagblad en Van Gent & Loos*

En se wiene ek de peteroaljemannen dy't mei in karrefol petroaljebussen by de doarren lâns giene. En dan hiene se ek noch it agintskip fan Van Gent & Loos, de frachtriders. Ik kin my de grize frachtauto's yn't sin bringe dy't by pake foar de doar stiene en dat dêr pakken en doazen útkamen dy't myn omkes dan wer besoargen by de lju yn it doarp. It hûs fan pake lei hiel strategysk oan it plein, dat Keatsebuorren hiet, dêr't de frachtweinen en bussen stilholden, it sintrum fan it doarp en fan myn wrâld. It plak dêr't de grutte jonges fan it doarp by inoar kamen en stiene te roken en te swetsen en apenuten te iten.

Ek de bussen fan 'e LABO, de Leeuwarder AutoBus Onderneming, holden stil by it hûs fan pake. It hûs hie twa grutte buorden op 'e muorre, ien fan it Van Gent & Loos Agintskip en de oare fan it Friesch Dagblad. Alle dagen kamen de kranten mei de bus fan tweintich oer ienen út Ljouwert. It Friesch Dagblad foar de grifformearde en de Ljouwerter krante foar de herfoarmen. As ik middeis by pake en beppe kaam leine der altyd grutte steapels kranten yn'e gong op 'e reinwetterbak.

Pake wie in pracht man. Hy koe moai fertelle oer eartiids, hy learde my dammen en letter, doe't ik tsien, alve jier wie learde hy my sjekjes te draaien en te smoken. It ferbân tusken smoken en kanker wisten de minsken doe noch net, pake en myn omkes rookten sigaretten en sigaren, mar net yn't mâle. Nei it iten moast pake altyd in sjekje draaie en stutsen myn omke Klaas en Sym it leafste in sigaar op. Ik wist net better of smoken hearde dêr by, ek al om't ús heit altyd syn piip smookte.

Pake fertelde dat hy al op syn njoggende fan skoalle ôf wie en by de boer wurkjen gong. De earste hjerst dat hy by de boer wie moast hy ploegje mei fjouwer hynders foar de ploech. In arbeider efter de ploech en pake de hynders stjoere. Njoggen jier en dan fjouwer hynders stjoere! Dat makke grutte yndruk op my. Ik stjoerde wol ris in hynder by ús heit op it lân mar fjouwer, dat wie noch hiel wat oars! Dat seagen je net mear want se diene it ploegjen doe't ik lyts wie al meast mei de trekker. Blauwe Fordson trekkers hiene je doe. En John Deeres, grutte grien-mei-giele meunsters mei hege tsjillen.

“Allegearre fan 'e Marshall help”, sei pake en hy koe goed útlizze wat dat wie, 'Marshall Hulp'. Foar it allerswierste wurk

kaam 'de rups' fan 'e lânboukoöperaasje. De rups, dat wie in grutte giele Caterpillar trekker dy't mei seis ploechblêden troch de swierste en wietste klaai gie. Mar yn pake syn tiid diene se dat dus mei fjouwer hynders.

Lang ha'k tocht dat pake fan syn njoggende ôf altiten by de boer wurke hie, en altyd by deselde boer Willem Jelles Zijlstra fan Kleaster Lidlum. Dat wie in grifformearde boer, dus in 'broeder', in man fan 'e selde tsjerke as pake. Mar dochs foaral in boer en der wie gâns ferskil tusken in boer en in arbeider. Pake wie fêste arbeider en dat betsjutte dat hy ier en betiid op 'e fyts nei Lidlum moast om te melken, siz mar gewoan ferrekte betiid, healwei fjouweren, dei yn dei út, simmers en winters, deis en sneins. Zijlstra hie in bûthús fol kij mar wie ek in grutte bouboer. Dus pake koe dêr altyd wol troch bealgje. Foar in bytsje jild, mar wol fêst wurk. Pake woe gjin kwea oer boer Zijlstra hearre, hij woe altyd 'yn goedens' sei ús mem.

As jonkje fan sân, acht jier wie ik gleon op aaisykjen. Moarns seis oere mei de polsstôk der op út, de mieden yn, oer de lânen, troch de sleatswâlen, efter de eineaaien oan. Mar ek ljippeaaien, of wat foar aaien ek mar: ekster aaien, roekeaaien, protterraaien, alles. Pake hie dêr wol niget oan. Hy fertelde dat hy wol ris eine aaien yn'e hjerst fûn hie, in grut nêst mei wol sechstjin aaien. Mar se leine op it lân fan Anema, de boer fan 'e buorkerij neist Zijlstra. En boer Anema seach tafallich dat pake dy aaien fûn.

"Dat binne myn aaien Pieter" rôp boer Anema.

"Ja dat kin wol wêze, mar ik ha se fûn en ik nim se mei" rôp pake werom.

“Nou fret se dan mar op” hie Anema sein en pake hie in fracht aaien mei nei hûs nommen. Prachtich fûn ik dat ferhaal, ik woe it hieltiid wol wer hearre.

“Mar pake, hoe kin dat dan, aaien yn’e hjerst” frege ik dan. En dan lei pake út dat einen dat soms wol dogge, foaral as it fan dy nuete einen binne dy’t sa om en by de skuorre yn’e grêft swimme.

Pake fertelde ek in ferhaal oer in hynder dat net om lyk woe. Hy wie in echte hynsteman mei hart foar de bisten mar hy wie se wol baas. Op in kear wie hy oan it ploegjen mei in hynder dat net om lyk woe. Stean bliuwe, út de fuorge rinne, wat skoppe, wer stean bliuwe, net echt lûke. No ja, net om lyk dus. En pake hie him al in pear kear warskôge en wat mei de leie op ‘e hûd jûn mar hy bleau toarkjen.

“Doe ha’k in ein hout pakt, bin foar it hynder stean gongen en ik sei tsjin him: “Nee seistdo? Ja siz ik!” en doe ha’k him in bêste reis ferkocht midden op syn kop. En dêrnei wie hy alhiel noflik”.

Sokke ferhalen, pake wie myn held. Ik koe my dat skoan foarstelle, pake dêr op it lân mei sa’n hynder. Sels hie ik al faak mei hynders te dwaan hân as ik by ús heit op it lân helpe moast. Ik koe dêr wol aardich mei omgean, mar ik hie wol ûntsach foar dy grutte bisten dy’t soms mar diene dêr’t se sels sin oan hiene. Dêr wiene in protte ferhalen oer hynders dy’t op ‘e rin gongen en net mear te hâlden wiene. Dat hie ik sels ek al ris meimakke doe’t ik in kear op in hynder siet dat nei de greide brocht wurde moast. Hast net foarút te brânen, oan’t hy yn’e gaten hie dat it nei de greide gie, doe woe hy drave, hieltiid hurder. En ik siet op dy grouwe rûne hynsterêch en koe

my nearne oan fêsthâlde. Ik bin dêr al op sitten bleaun mar it skeelde net folle. En ik wie dêr goed kjel fan wurden.

Nee, dan pake, dy wie se de baas, no ja, eartiids dan, want pake wie no al âld, hy hoegde net mear te wurkjen, want hy hie al fan Drees. Dat seine se doe; as je âld wiene krigen je fan Drees.

Sa'k sei, ik miende dat pake altiten by boer Zijlstra wurke hie, mar dat wie sa net. Pake hie yn tsjinst west en ek aardich lang. En ik leau dat se him letter yn 'e tiid fan de earste wrâldoarloch, doe't dêr oeral rûnom Nederlân fochten waard noch wer oproppe koene want hy wie de hiele tiid mobilisearre.

Pieter de Vries as militêr

Pake wie sa'n goede soldaat dat hy befoardere waard, earst ta korporaal en doe ta sersjant. En dat wie hiel wat foar in jonge mei allinnich trije as fjouwer jier legere skoalle. Pake wie militêr yn murch en bonken, hy prate altyd graach oer it leger. Doe't de oarloch foarby wie en Nederlând' mobilisearre, hiene se pake in militêre karriêre oanbean. Pake woe graach mar beppe woe net. Beppe woe net út Easterbjirrum wei en pake koe syn kazerne yn Brabant of de Veluwe wol ferjitte. Pake swaaide ôf as sersjant

en waard wer boerearbeider by Zijlstra ûnder Lidlum. Mar it wiene doe frjemde tiden. Nei de oarloch hong dêr revolúsje yn'e loft. Pieter Jelles Troelstra wie de foarman fan 'e sosjalisten en hy tocht dat de tiid ryp wie foar in gryp nei de macht. Liberalen, roomsken en protestanten seagen it gefaar, dêr moast wat tsjin dien wurde. It keninklik hûs moast rêden wurde, dat wie it boadskip oan'e gewoane man yn'e doarpen en tsjerken fan Nederlân en Fryslân. De tsjerken stjoerden de âlderlingen dêr op út om de jonge mannen op te waarmjen om nei Den Haag te gean foar in grutte demonstraasje tsjin it sosjalisme fan Troelstra. It reade gefaar moast wjerstean wurde!

Pake wie o sa'n oranjeklant, dat hy wie gau oerhelle. En hy wie noch altiten grutsk op dy stap, dy't him yn it kontra-revolúsjonêre Den Haag brocht hie. Hy fertelde dat hy de koets fan 'e keninginne mei lutsen hie troch de stêd en dat it mei de sosjalisten fan Pieter Jelles neat wurden wie. Hy hie in glûpende hekel oan alles wat read wie. Sosjalisten en bolsjewiken, dat wie it alderminste folk dat er bestie foar pake. En hy hie ferskuorrende ferhalen oer Ruslân en Stalin om dat te ferdúdlikjen. No, ik wie it dêr fansels alhiel mei iens. Us pake wist wol wêr't hy it oer hie, dy wie dêr sels by west.

Ja, ik mocht graach oer myn pake. Ik gie ek wol graach by pake en beppe út te gast. As it mar net op moandeis wie. Want op moandeis dan ieten se by pake 'koeskoes' en dat wie it aldergoarste iten dat dêr bestie. Ja, dat wist ik earst net fansels en doe't ik in kear frege oft ik by pake ite mocht sei pake:

"Ja dat mei wol mar wist do dan wol wat wy ite?"

No, nee fansels. Dus ik dêr ite en dêrnei wist ik it al. Koeskoes wie in 'pake wurd' foar stampopot snert mei ierdappels. De earte dy't oerbleaun wie fan 'e sneon en de ierdappels dy't oer wiene fan 'e snein. Sa'n grouwe, griene substânsje, o wat fûn ik dat fiis. Pake seach it wol en hy hie dêr wakker wille om.

"O, wat is dit lekker." sei er tsjin beppe, "Do meist it leau ik ek graach" sei er tsjin my. Ik hie fansels leard dat wat je opskept hiene dat moasten je ek op ite.

"Moast ek noch wat ha?" sei pake doe't ik it lang om let op hie.

"Nee, ik hoe it noait wer" sei ik.

En dêr ha'k my oan hâlden, ik soarge wol dat ik net út te gast gong op moandei. Mar op oare dagen wie it iten lekker. As ik by pake te gast wie seach ik pas wat in leauwich man hy wie. Pake gie foar yn gebed foar en nei it iten. En hy lies in flink stik út'e bibel. Foar it iten gong it noch wol, mar oan it ein fan it miel, nei it bibellêzen dan koe hy wol sa geweldich tankje, dêr kaam gjin ein oan. Pake tanke foar alles dat yn him op kaam. Meastal gie hy op 'e aktualiteit yn mar yn alle gefallen tanke hy de Heare foar de oerheid, de sikehuzen, dokters, ferpleegjend personiel, sanatoaria, de siken. En dan foar it leger, de plysje, de amtners. Dan it keninklik hûs, de keninginne, de prins, de prinsessen. En dan foar de tsjerken, de dûmnys, de amtsdragers en it tsjerkefolk. As hy safier wie dan hie ik al in pear kear myn eagen iepen hân. Dat mocht fansels net, ûnder it bidden en tankjen, mar dat koe ik dan dochs net litte. En dan seach ik him sa sitten yn syn hoekje, op syn eigen stoel, dy't hy 'de Brit' neamde. Hy hie de hannen gear, mar draaide se yninoar om, de eagen stiif ticht, alhiel ferdjippe yn syn gebed.

En dan tocht ik: “Pake kin dochs net folle sûnden ha, hy is de bêste man dy’t ik kin” In from man, hy leaude sterk en yntins.

*‘De Brit’ fan ús pake
Hy stiet noch by my op ‘e keamer*

Pake wie ek, sa lang as it my heucht, âlderling yn’e grifformearde tsjerke. En dus moast hy ek geregeld preek lêze, want dat wie ien fan ‘e taken fan ‘e âlderlingen: as dûmny fuort wie en se hiene net in oaren ien besteld, dan waard dêr in preek lêzen troch in âlderling. Pake koe it fierwei it bêste. De measten bakten dêr neat fan, it wiene allegear gewoane doarpsmannen dy’t altyd frysk praten, mar sa’n preek lêze, dat moast yn it Nederlânsk. Soms tocht ik: “Pake kin it krekt sa goed as dûmny Jansen . Hy kaam mar krekt boppe de preekstoel út, mar hy makke yndruk, op my teminsten al. Ik wie grutsk op sa’n pake dy’t dêr foar de hiele gemeente stie en net allinnich foarlies mar ek echt in bytsje preke, mei stimferheffing en sa.

Pake wie in man fan frede, hy woe mei elk yn goedens, dat wie ek wat it leauwe fan him frege, mar pake woe dat ek echt. Mar hy koe wol lilkl!. Hy koe aldermâlst lilkl. Ik ha dat net faak mei makke, mar ien kear doe't ik wer'ris by pake en beppe iet gie it hielendal mis. Pake siet út'e bibel te lêzen, yn syn hoekje, by it finster. En bûten, krekt oan'e oare kant fan it rût dêr't pake foar siet wiene de grutte doarpsjonges. Dy stiene dêr alle dagen om healwei ienen byinoar te roken en te swetsen foar 't se tsjin ienen wer nei de boer moasten te wurkjen. En dy mannen hiene dêr in stik leven; roppe en laitsje en flokke en skelle. En de muorren wiene mar tin, dat je koene it wurdlik ferstean. Dat paste fansels net by pake syn bidden en bibellêzen en dat wie him in grutte ergernis. It baande him yn, mar hy hâlde him meastal stil.

Mar dy iene kear dus net. Pake wie oan it lêzen, mar je koene him hast net ferstean. En doe sette ien fan dy opslûpen jonges in fyts tsjin it finster en seagen wy sa'n grouwe kont op 'e fytsstange sitten tsjin it rût. Dêr woe in oare knaap him wer ôflûke, dus dat waard wrakseljen. Ynienen lei pake de bibel op 'e itens tafel en hy stoude op sokken nei bûten. Poer lilkl op dy grutte jonges ta.

“En of se no ek'ris earne oars stean koene. En of dat flokken ek wat minder koe want dat wie God in ergernis” Hy wie troch alles hinne, hy pakte dy fyts dy't tsjin it finster stie en smiet him tsjin'e grûn. En hy woe se allegearre wolfuort skoppe. Ik stie yn'e bûtendoar en seach it mei noed en ûntsach oan.

En doe sei Jopie Kuiken, ien fan dy jonges, tsjin pake:

“Jo moatte jo net sa opwine âld man.”

Pake seach him ferbjustere oan. En it holp want it wie yn ien kear oer mei pake syn útbarsting. Hy gong wer yn'e hûs, suver beskamme dat it sa mâl gongen wie. It kin wol wêze dat it tankjen dy kear oer gongen is.

Pake wie ek ien kear lilck op my. Dat wie op it lân by ús heit. Ik tink dat wy oan it sipel lûken wiene, of bieten dolle. Wy moasten by dat soarte wurk dêr mei safolle mooglik bern foar: ús Symy, Marten, iksels en soms Jeltsje en Anneke, allegearre de krûpersbroek oan en dan krûpten wy oer it lân yn'e mieden. En pake holp dan faak mei en dat wie gesellich. Ik hie eins in grutte hekel oan it lânwurk om't it sa lang duorre en altiten itselde wie. Dus ik moast it echt ha fan it praten ûnder it wurk en wat om my hinne sjen, om de tiid om te krijen. Pake hie faak moaie ferhalen oereartiids, oer it leger, oer omke Arjen, of sa'n soarte namme fan ien dy't al lang dea wie mar dy't moaie útspraken dien hie. Dy omke Arjen ha'k nea kinnen mar dy hie ea in kear tsjin'e bern op it lân sein doe't dy gjin nocht oan it wurk hiene:

“De hantsjes moatte gean jonges”

En sa wie it mei it sipel lûken ek: de hannen moasten altyd troch gean mei lûken, fan moarns sân oere, oan't jûns seis, fansels wol mei mei skoften foar kofje en tee drinke en waarm ite. Meastal hie ik middeis nei trijen wol sa myn nocht dat ik begûn te 'toarkjen'. Dat wie sa'n wurd dat by ús yn'e famylje brûkt waard, 'toarkjen', dat wie ferfelend gedrach, ien pleagje, of mei kluten smite of sa. Dy iene kear doe't pake lilck op my waard garre ik alle wjirms dy't ik by it sipel lûken fûn sadat ik op't lêst in hiele hân fol hie. Mar doe krige ik myn nocht en soe ik se dan mar allegearre yn twaen brekke, út inoar lûke.

Do't pake dat seach waard hy poer.

“Ophâlde dermei, gjin bisten sear dwaan. It binne allegear skepsels fan God. En Hy wol dat wy dêr goed foar soargje. En dat jild ek foar wjirms. Net sa mar fermoardzje!”

No dat hie ik net ferwachte want pake wie nea lilk op my. Mar it holp al, ik fûn drekst dat hy alhiel gelyk hie. Ik ha it nea wer fergetten. Ik skamme wy wol en ha dy middeis braaf trochwurke oan't seis oere ta.

*‘Dat blûske kin
pake ek wol
oan ha’*

Mar meastal wie it wille mei pake. Dêr wie altyd wol wat te laitsjen; pake wie boartlik en dat fûn ik fansels prachtich. Sawat it earste dat ik my te binnen bringe kin fan pake syn grappen wie doe't ik as lyts jonkje by pake en beppe kaam om myn nije klean sjen te litten. Dat wie sa'n gewoante by ús: as je wat nijs hiene dan sei ús mem:

“Gean mar even nei beppe om it sjen te litten”.

Ik wit net mear wat ik nij hie, in jaske of in blûske, miskien wol myn earste mesjesteren broek. Ik wie faaks noch mar fjouwer of fyf jier. Dus ik nei pake en beppe.

“Sjoch beppe, myn nije blûske”

“Och jonkje, wat moai stiet dat dy” sei beppe,

“dêr moast mar in suertsje foar ha”.

En dan rûn se nei de kast, dêr't it lytse rûne trompke mei ulefellen en framboazesuertsjes stie. Mar pake die it hiel oars.

“Sjoch, dat liket my no ek wol wat, sa'n blûske. Dat stiet my ek wol. Jou do dat mar oan pake. Pake wol ek wol ris moai wêze.”

“Êh, nee pake, dat past pake net”, sei ik.

“Jawol hear, jou it mar oan my dan lûk ik it drekst oan” sei pake.

En dan like it krekt as hy it wier miende. Mar beppe sei dan: “Pake is in âld grapjas, hy mient der neat fan.”

“O, jawol hear” prebearre pake dêr dan wer tsjin yn”.

“Nee pake, dat is pake fiersten te lyts, pake is in âld grapjas” , doarst ik dan te sizzen.

En it rûn dêr op út dat ik mei in suertsje yn'e mûle troch de buorren draafde en oan ús mem fertelde dat pake myn blûske oan ha woe, mar dat dat him fansels lang net paste en dat it in âld grapjas wie. En dat fûn ús mem dan ek.

Mei beppe wie hy ek altyd wat oan it boartsjen. Nei it iten, of nei de kofje kaam hy oerein út'e stoel, mar bleau dan alhiel krom stean.

“Ik kin net mear rjocht” sei er dan tsjin beppe.

“Sjogge jo wol hoe stiif as ik bin?”

“Êh man, do stelst dy oan” sei beppe dan.

“Nee, alhiel net, sa krom as ik no stean, sa moat ik” sei pake dan, himsels útrekjend en kreunlûden meitsjend.

“Sjogge jimme wol hoe as ik lij?” frege er dan oan’e oaren yn’e keamer.

“Pake stelt him oan!” bouden wij beppe dan nei.

En beppe sei:

“Nou bist al sa âld, moast no noch sokke sleauwe dingen dwaan?”

Mar sij fûn it prachtich, ek al siet se meastal wat op him te foeterjen as hy wer fratsen hie. En pake hie dêr nocht oan om in bytsje toniel te spyljen en te sjokkearen (in wurd dêr’t ik doe noch nea fan heard hie)

“Ik sil no nei it hok om it affuit te waskjen” sei er op in kear.

“Wat is dat pake, it affuit?” frege ik.

Dat wie wer sa’n pake wurd dat fierder net ien brûkte. Hy bedoelde dat er syn kont waskje soe. Mar dêr hie hy dat spesiale wurd foar. Pas jierren letter kaam ik dat wurd tsjin yn in wurdboek: it is it ûnderstel dêr’t in kanon yn it leger op stie en dêr’t it mei ferriden wurde koe. Mar pake hie der in nije betsjutting oan jûn.

Hy hie trouwens foar it waskjen noch in oar wurd: lavement.

“Ik sil earst yn’t lavement” sei er sneontemiddeis nei it wurk.

Net ien yn it doarp brûkte dat wurd, ik tink dat hast net ien begripe soe wêr’t hy it oer hie, mei syn lavement. En dochs, net

in ûnsinwurd, it komt út it Frânsk en it hat mei waskjen te krijen. Mooglik hat hy it ek yn it leger oppikt.

Pake wie in iverich, aktyf baaske, oan it ein fan syn libben ta. Hy wie dan wol nei syn fyfensechstichste út it wurk by de boer, mar hy holp omke Klaas en Sym mei yn'e brânje en'e turf. En hy holp ús heit op it lân. En hy hie sels in stikje lân foar syn ierdappels en griente. "It fean" hiet dat hoekje lân, in fjirde part fan in pûnsmiet. Dus pake wie geregeld nei it fean.

En dan hie hy fansels syn dingen foar de tsjerke. Om'e 14 dagen tsjerkerie en ien kear yn'e moanne 'Classis', dat wie in fergadering mei dûmnys en âlderlingen fan alle grifformearde tsjerken út de regio. En hy naam it allegear serieuus, dus pake hie it meastal drok. Hy moast geregeld de notulen fan 'e tsjerkerie skriuwe en soms ek de notulen fan 'e klassis. Hy koe o sa moai skriuwe, moaier as ús heit en mem. Dêr hie ik bewûndering foar want ik prebearre sels by master Strikwerda ek altyd hiel moai te skriuwen mar sa moai as pake koe ik it net.

Sa 'k sei, pake wie in drok baaske en dat wist hy sels ek wol. "Ik ha it sa drok as panne yn it fesseljoen" sei hy faak. En je wisten dan dat hy it och sa drok hie, mar dy útdrukking begreep ik neat fan en pake sels faaks ek net. Sa drok as panne yn 't fesseljoen. Mar jierren letter die it bliken dat pake in oerâld sprekwurd brûkt hie. 'Zo druk als een pan op vastenavond' makket it ynienen dúdlik, want op 'vastenavond' wie it feest en dan waard dêr bêst iten en hiene de pannen it dus smoardrok. Mar sûnt de 17e ieu wie sawat hiel Fryslân protestant en dus sei dy útdrukking al in pear hûndert jier folle minder oan'e minsken.

Mar pake brûkte him noch. Myn pake, in bysûnder man.

Yn'e hjerst fan 1960 wie it mis mei pake. Pake wie altiten mei ús oan it bitedollen mar dy hjerst hie hy dêr gjin nocht oan. Hy naam de tiid net mear, hy woe it drekst allegear mar klear ha. Ungeduerich wie hy. Ik gong yn dy tiid alle jûnen nei pake om in sjekje mei him te roken, en, as it paste, om in potsje mei him te dammen. Mar dêr hie hy ek minder nocht oan. Wat ik ek murk wie dat hy o sa stjonke koe. Je koene der suver net by sitten bliuwe koene. Ik lei fansels hielendal gjin ferbân mei syn soenens mar dat ferbân wie dêr al: pake wie syk. Wannear as it krekt dúdlik waard dat it net goed kaam wit ik net mar yn oktober kaam omke Wytse, pake syn âldste soan, werom út Kanada, om noch ien kear syn heit te sjen. Dêr hie de famylje yn Nederlân foar soarge want omke Wytse hie it noch net breed yn Kanada. Hy kaam werom nei Fryslân mei 'Wereldcontact' mei it fleantúch út Vancouver. Dêr is noch in foto fan omke Wytse en pake sittend oan'e tafel yn 'e keamer. Dy foto hat destiids yn it bledsje fan 'e Wereldcontact organisaasje stien. Omke Wytse, in grouwe man, mei koarte mouwen, en pake, in fermeagere âld mantsje, mei holle eagen dêr't de dea al yn besluten lei. Dêr is my net al te folle bybleaun fan 'e besite fan omke Wytse. Hy wenne yn Vancouver, hielendal oan'e oare kant fan dat ferskriklik grutte Kanada. Hy wie net sa boartlik as pake en myn omke Klaas en Sym. Dêr wie leau ik ek net safolle te fertellen. Hy wurke op in 'mill' en sneins wie hy de dirigent fan it tsjerkekoar. En hy spile in protte op syn oargel. Gjinn fassinearjende ferhalen oer hege bergen en woeste rivieren. Mar faaks hie hy gjin tiid foar syn lytse omkesizzer dy 't moaie ferhalen oer Kanada hearre woe. Nei in wike gie hy al wer werom.

En mei pake waard it hurd minder. Frjemd genôch bin ik yn dat heal jier dat hy meast yn it sikehûs lei nea by him op besite west. Wie dat om't ús mem fûn dat it net koe, dat it te slim wie mei pake? Faaks wol, mar ik ha dêr ek net och sa om biddele om dochs te gean. Ik tink dat ik dêr bang foar wie te sjen hoe't de kanker myn pake ôfbruts. It wie slim, hy hat in ferskrrikkelik lijen hân. Fansels folop operearje en bestrale en al dy oare dingen dy't dokters dogge út goede bedoelings, hoewol't se einliks wol witte dat it neat mear helpe sil. Mar wêr troch as de sike him noch folle siker fielt en in erbarmlike dea stjêrt.

Op 7 maart '61 is ús pake ferstoarn. Wy ha him begroeven op it tsjerkhôf yn Easterbjirrum. Earst in tsjerketsjinst yn'e grifformearde tsjerke, doe mei de baar nei it hôf by de grutte tsjerke rinne. Trye kear om it hôf wylst de swiere tsjerkeklokken driigjend letten, doe in koarte plechtichheid by it grêf. Donker en wetterkâld, goar waar wie it, sa as je dat yn maart ha kinne. Waar dat past by de dea. Us mem en de muoikes gûle, ús beppe, in lyts, treurich wyfke yn it swart, mei in wyt bûsdoekje yn'e hân, tusken twa muoikes yn. Alle mannen, earnstige gesichten, mar net gûle. Ik ek net, grutte jonges gûle net.

Wer werom nei de tsjerke dêr't doe kofje en broadsjes wiene en minsken dy't dêr behoefte oan hiene noch wat sizze koene oer pake. No, dy wiene dêr wol; en allegearre fertelden se wat in moaie, goeie man ús pake west wie. Bibelspreuken en psalmsitaten dêr by.

Mar it rûn dochs noch wat mâl ôf mei de begraffenis fan pake. Omke Klaas, dy't himsels graach hearre mocht, moast ek noch oan it wurd. Hy woe noch wol eefkes oer pake syn relaasje mei de grifformearde tsjerkerie en mei dûmny yn it bysûnder. Dy

relaasje wie net bêst, siz mar gewoan striemin. Wat dêr krekt bard wie wit ik net, mar pake wie sûnt in jier of sa ‘persona non grata’ by dûmny en de tsjerkerie. Dêr hie pake in soad lêst fan hân en it wie flak foar syn dea ek noch wer mei dûmny útpraat mar dêr woe omke doe noch wol eefkes oer. Ta ôfgriis fan ‘e hiele tsjerke hekkele hy dy hiele brot wer boppe wetter en rôp doe fol patos nei dûmny:

“Dizze man, ús heit, dy’t wy no op it hôf brocht hawwe, dizze rjochtfeardige man, wat hat hy in lêst fan jo hân. Jo ha syn libben muoilik makke, hast oan syn lêste dei ta!”

It wie wier mar it paste dêr net. De tsjerke siddere, dûmny waard wyt om’e noas en stammere wat.

Omke krige gjin byfal fan syn bruorren en susters, en fan oaren ek net. De sfear yn’e tsjerke wie om te snijen. Omke stie dêr wat skieppich by en hie al gau yn ‘e gaten dat er it ferprutst hie en pake syn begraffenis bedoarn.

Dêr wie neat mear oan te rêden, it wie oan it ein fan ‘e plechtichheid; elk hie syn wurd sein en net ien woe of koe dit ynsidint wer rjochtbreidzje. Us mem wie ‘des duivels’ want dit kaam alhiel net oer ien mei wat pake wollen hie. Altyd yn goedens en no dit!

Dat sa gongen de minsken út tsjerke en sa wie it ein fan in grut man. Dêr sil nea wat oer him yn’e skiednisboekjes stean. Mei gauwens sil syn namme fergetten wêze. Sels leaude pake mei al syn wil en krêft dat dêr nei it ierdske libben in oar libben foar him wêze soe. Ik leaude dat ek mar ik wie dêr net sa perfoarst wis fan as pake. Mar as dêr ien de himel wol

fertsjinne hie dan wie it pake. Ja, hy soe dêr no wol wêze, dêr wie ik wol wis fan.

Beppe Symentsje bliuw efter yn it hûs oan 'e Keatsebuorren. Allinne omke Sym wie noch thús, hy wie frijgesel. Alle oare omkes en muoikes wiene troud en hiene har eigen húshâldings.

Beppe fûn dat ik mar al troch gean soe mei jûns komme om in sjekje te smoken. Dat ha ik ek dien; sy hie pake syn lêste pûdsje sjek bewarre en dêr draaide ik dan sjekjes út. Dan praten wy wat, beppe oan 'e iene kant fan 'e tafel en ik yn pake syn Brit oan 'e oare kant.

De fleur kaam net werom, beppe wie fan aard net sa fleurich en sûnder pake fûn se der neat mear oan. Dat sei se net, mar dat hie ik mei myn 15 jier al wol troch. Pake stoar yn maart 1961 en beppe hat dêrnei gjin jier mear libbe. Yn desimber wie it op. Wêr't se oan stoarn is? In sterke frou wie se nea west en ik tink dat se altyd op pake syn kompas sile hat en doe't hy der net mear wie, rekke se sa yn 'e swierrichheden dat it libben der net mear tsjin opwoeksen wie. Yn ien jier pake en beppe ferstoarn. Twa kear nei it tsjerkhôf. Pake en beppe wiene wer by inoar.

Pake en beppe wer by inoar

© Piter van der Woude

Barradeel-Harlingen organiseert in 1916 een landbouw-export-tentoonstelling

De Friese Maatschappij van Landbouw, opgericht in 1852, had aanvankelijk in haar eerste statuten vastgelegd *‘om de landbouw en veeteelt bij voortduring aan te moedigen en te bevorderen’*. Dat diende vooral te gebeuren door het organiseren van een jaarlijkse tentoonstelling, waarbij prijzen in de wacht konden worden gesleept *‘voor het best gekeurde vee, voor de in gebruik gebrachte meest doelmatige bouwgereedschappen of werktuigen, verbeterd zaaikoren, nuttige gewassen of nieuwe hout- en boomsoorten voor kouden grond’*. Deze jaarlijkse, vaak meerdaagse, tentoonstellingen werden bij toerbeurt door één of twee van de ongeveer zestig afdelingen die de Maatschappij kende, georganiseerd. Ook werd daar dan de provinciale ledenvergadering gehouden.

Zo was het in 1916 de beurt aan de Afdeling Barradeel-Harlingen tezamen met de afdeling Witmarsum om op 11, 12 en 13 juli een tentoonstelling te organiseren. Als meeste geschikte plaats werd uiteraard de havenstad Harlingen gekozen. Het was midden in de eerste wereldoorlog. Ondanks het feit dat Nederland zich bij het uitbreken van die oorlog zich neutraal verklaarde en onpartijdig wenste te blijven had die oorlog toch gevolgen voor de export van onder andere vee en landbouwproducten en daarom werd de tentoonstelling in Harlingen een LANDBOUW-EXPORT-TENTOONSTELLING.

Doel van de tentoonstelling.

Het doel van de tentoonstelling was een beeld te geven van wat Friesland op landbouwgebied voor export voortbrengt. Dit doel trachtte men te bereiken door de verschillende landbouwproducten bijeen te brengen, zoals die naar het binnen- als buitenland werden verzonden. De uitkomsten van

het landbouwbedrijf in de provincie Friesland, met een overproductie van vee, boter, kaas en akkerbouwproducten, waren van een geregelde afzet afhankelijk. Het bestuur hoopte dat het organiseren van een landbouw-export-tentoonstelling bij zal dragen dat niet alleen de afnemers in de gelegenheid zijn een overzicht te verkrijgen van de kwaliteit van de landbouwproducten, maar dat ook de producenten zich op de hoogte zullen stellen van de eisen, waaraan landbouwproducten voor de afzet in binnen- en buitenland moeten voldoen. Ook is contact gezocht met Dr. Van Rijn, landbou wattaché te Londen, met van de vraag, welke eisen in Engeland aan de invoer van producten worden gesteld.

Enkele wetenswaardigheden uit de notulen.

In de notulen van de beide afdelingen is weinig te vinden over al de zaken die geregeld moeten worden. Een eerste bericht is er in 1914 dat het hoofdbestuur de afdeling Barradeel-Harlingen vraagt om in 1916 de provinciale jaarvergadering tezamen met een tentoonstelling te organiseren, eventueel in samenwerking met de Afdeling Franeker of Wonseradeel. Wel komt een enkele keer aan de orde dat de opzet van de tentoonstelling groot is en dat het veel geld zal gaan kosten. Er wordt dan ook een waarborgfonds opgericht waar men voor vijftientwintig gulden per aandeel op in kan tekenen. Dat het niet zo vlot loopt met de inschrijving blijkt uit de opmerking van de voorzitter in Barradeel: *“Er zal per dorp een commissie worden benoemd om nalatige leden op te zoeken en te bewegen om voor een aantal aandelen in te schrijven”*. De voorzitter van de afdeling Witmarsum memoreert: *“Onze afdeling maakt een treurige figuur ten opzichte van Barradeel, er zijn veel te weinig aandelen genomen, per dorp zullen de leden worden opgewekt om alsnog in te schrijven”*. Tevens wordt via het hoofdbestuur een beroep gedaan op de andere afdelingen omdat het organiseren

van de tentoonstelling toch geen plaatselijk, maar een specifiek Fries belang is, zoowel voor de producten van de akkerbouw als voor die van de veeteelt. Uiteindelijk wordt er f 13.000 in het waarborgfonds gestort.

Neemt alsnog een aandeel in het waarborgfonds van de Landbouw-Exporttentoonstelling te Harlingen. Hierdoor bevordert gij den afzet van producten.

Secretaris: de heer T. J. HOOGERP te Tjummarmum.

De afdelingen Barradeel-Harlingen en Witmarsum, vragen het hoofdbestuur toestemming om *'de vrouwen der leden geen vrije toegang te verlenen, ten einde de ontvangsten der tentoonstelling te vergroten'*. In dit bijzondere geval mag voor eenmaal worden afgeweken van de in gebruik zijnde gewoonte om de dames vrije toegang te verlenen.

Dat de leden van de afdeling Witmarsum niet zo enthousiast zijn om deel te nemen blijkt uit het verslag van de ledenvergadering 1916: *'Waar de zuivel op de tentoonstelling het meest vertegenwoordigd wordt en Barradeel daarnevens maar een klein gedeelte voor akkerbouw heeft ingericht, zal het de voorzitter zeer veel leed doen als onze afdeling zo bitter weinig belangstelling toont, voor een zaak die zo nauw met belangstelling van de landbouw in verband staat'*.

Wat is er te beleven?

Benieuwd naar het speciale van deze tentoonstelling zullen mogelijk de Tentoonstellingscatalogus en berichten in het Friesch Landbouwblad helderheid kunnen verstrekken, want in het lijvige boekwerk over de archieven van de Friese Maatschappij van Landbouw wordt er met geen woord gerept over de tentoonstelling in Harlingen.

Het Friesch Landbouwblad meldt in enkele aan de tentoonstelling voorafgaande edities:

** De afdelingen "Barradeel-Harlingen" en "Witmarsum" van de Friesche Maatschappij van Landbouw zullen op 11, 12 en 13 juli te Harlingen een landbouw-export tentoonstelling houden ter gelegenheid van de ledenvergadering van de Fr.M.v.L. welke op 12 juli zal worden gehouden. In deze vergadering zal Dr. H. J. Lovink, oud-Directeur-Generaal van den landbouw optreden om een voor den landbouw zeer belangrijk onderwerp te behandelen, n.l. **"Is een betere behartiging van onze economische belangen in het buitenland inzonderheid voor den landbouw noodzakelijk?"** Bovendien zullen er tijdens de tentoonstelling keuringen en activiteiten zijn:*

- 11 rubrieken en inzendingen met 101 koeien, stieren en hokkelingen
- 8 rubrieken en inzendingen met 31 schapen
- 7 rubrieken en inzendingen met 26 varkens
- 4 rubrieken en inzendingen met 14 geiten
- 1 rubriek pluimvee en konijnen
- 1 rubriek akkerbouw
- 1 rubriek tuinbouw
- 1 rubriek zuivel
- 1 rubriek andere landbouwexport bedrijven waaronder de suikerfabriek, aardappelmeelfabriek, vlasfabriek, imkerij, drogerij van groente en vruchten, enz.

** Harlingen is een gemakkelijk bereikbare plaats en hier is dus voor de Friese landbouwer een goede gelegenheid om zich op de hoogte te stellen van de eisen waaraan de landbouwproducten voor de afzet in binnen- en buitenland moeten voldoen en van wat Friesland op landbouwgebied voor export voortbrengt.*

Extra treinen en trammen zullen elke avond om 12 uur in iedere richting vertrekken (Leeuwarden, Stiens en Sneek).

* Een oproep om naar de ledenvergadering Harlingen te komen. *Wie een speciaal voor onze provincie belangrijk onderwerp door een uitermate bevoegd persoon wil hooren inleiden, moet niet verzuimen de ledenvergadering de Friesche Maatschappij te Harlingen bij te wonen. De vergadering zal ondermeer worden bijgewoond door onze Commissaris der Koningin en door den Directeur-Generaal van de Landbouw.*

* Tevens is er een grote advertentie geplaatst om zich op te geven voor de **'KEURING met ingespannen paarden'** op dinsdag 11 juli 1916 om 's middags 3 uur aan de Noorderzeedijk. Hengsten zijn daarbij uitgesloten. De paarden die aan de keuring deelnemen moeten eigendom zijn van leden der Friesche Maatschappij van Landbouw en in Friesland worden gehouden. Paarden die vóór 12 mei 1916 nog niet het eigendom waren van de inzender, mogen niet mededingen. Aangifte met opgaaf van naam, eventueel stamboeknummer en kleur van het paard moet geschieden bij de heer J. Timmer te Kimsward, tegelijk moet daar het inleggeld van f. 5,00 worden voldaan, welk bedrag bij deelname wordt teruggegeven.

De catalogus.

Op het eerste gezicht een gewone catalogus van 40 bladzijden waarvan

- 6 bladzijden over de doelstelling van de tentoonstelling, het programma en de vermelding van de leden van het erecomité, het hoofdbestuur, de 9 subcommissies en de 27 juryleden van 8 jury's.
- 14 bladzijden met namen van koeien, stieren, hokkelingen en hun fokkers en eigenaren,
- 5 bladzijden over schapen, varkens en geiten.

- ¾ !!! bladzijde over akkerbouw, tuinbouw, zuivel, pluimvee en konijnen.
- ½ !!! bladzijde over 'andere landbouw-export artikelen'
- 13 bladzijden met advertenties van Harlinger bedrijven of landelijke bedrijven met een vestiging of agent in Harlingen. Geen enkel bedrijf uit de gemeente Barradeel of het werkgebied van de afdeling Witmarsum.

Hieruit blijkt maar weer de overtrokken grote belangenbehartiging voor de veehouderij van de Friese Maatschappij van landbouw. Na afloop van de tentoonstelling zal ook blijken dat bij de verslaggeving in het Friesch

Landbouwblad vrijwel geen aandacht aan akker- of tuinbouw wordt besteed en dat alle prijswinnaars van de rubrieken veehouderij, rundvee, schapen, varkens en geiten uitgebreid worden vermeld. Noch op de tentoonstelling, noch in de catalogus treft men informatie aan over gereedschap en werktuigen die toen toch wel in Friesland werden gemaakt, maar kennelijk niet voor export bestemd waren.

Vooraf aan de keuringen konden de inzenders opgeven voor welke van de dagen men 'stalling en voer' verlangden. Voor koeien en stieren moest f. 2,50 per stuk/per etmaal betaald worden, voor hokkelingen en varkens f. 1,--, voor schapen f. 0.50 en voor lammeren f. 0,25.

Wie waren er bij de organisatie van de tentoonstelling betrokken?

Het eere-commitee werd gevormd door de heren N. Simonsz (burgemeester) , Jac. Fontein, S. Hannema, Adr. Foekens en H.H. van Hulst, allen woonachtig te Harlingen.

Hoofdbestuursleden van de tentoonstelling waren:

K.J. Rienks, Tjummarum (voorzitter), T.J. Hoogterp, Tjummarum (secretaris), R.D. Jensma, Minnertsga, P. Hiddinga Jr., Wijnaldum, W. Koning, Tjummarum, J. Swart, Tjummarum, J. Nammensma, Sexbierum, J. Soutendam, Harlingen, L.Blanksma, Sexbierum, W.C. Postma, Harlingen, Johs. Blanksma, Pingjum, W.K. Postma Tz. Kimsverd, St. van der Plaats, Arum, L.S. Hilarides, Pingjum, W.S. Terpstra, Wons en adviseur Dr. H. Molhuysen, Landbouwconsulent te Leeuwarden.

Dan waren er nog een vrij groot aantal subcommissieleden en juryleden van zowel afkomstig uit het gebied van de beide afdelingen als elders uit Friesland.

Programma van de drie dagen.

	Dinsdag 11 juli	Woensdag 12 juli	Donderdag 13 juli
Provinciale vergadering in de Schouwburg	==	12.00 uur Alg. vergadering Fr.Mij.v.Landbou w	==
Toegangsprijs tentoonstelling	1 gulden	50 cent	1 gulden
Tentoonstelling	Alle dagen: Landbouw-export producten open van 10 tot 5 uur.		
Tentoonstelling	FRS stamboekvee	==	==
Keuring en Tentoonstelling	Keuring aange- spannen paarden, toegangsprijs 50 ct.	Varkens, schapen en geiten	FRS rundvee ingeschreven en niet ingeschreven
Tentoonstelling	Alle dagen: Pluimvee en konijnen, toegangsprijs 15 ct/dag		
Feestelijkheden	Opening, 10 uur	Vanaf 10 uur	
Muziekuitvoering	Dinsdag van 10-12 uur en alle dagen van 2-5 uur muziekuitvoering Stedelijk Muziekcorps		
Kaatspartij, Muziekoptocht aansluitend harddraverij	==	Kaatspartij 12.30 uur en vanaf 2 uur Muziekuitvoering Harl. fanfarecorps	Muziekoptocht 14.00 uur vanaf Station naar Noorder-zeedijk. Harddraverij
Schouwburg 's avonds 8 uur	Voorstelling: Specialiteitengezelschap B. Gosschalk (V.V.V.)		
Muziek uitvoering	Alle dagen van 5-7 uur Muziekuitvoering in tuin Buitensociëteit		
Terrein van vermaak	Alle middagen en avonden		
Etalagewedstrijd	Alle dagen etalagewedstrijd van de Ver. Middenstand Harlingen.		
Extra treinen en trammen	Alle dagen: 's avonds 12.00 uur trein naar Leeuwarden en tram naar Sneek; 's avonds 12.17 uur trein naar Stiens		

Wie waren de prijswinnaars uit Barradeel?

Rundvee

- . Klasse A I Stamboekvee van een fok- of stierenvereniging: de 2^e prijs voor Fokvereniging 'Barradeel' te Minnertsga;
- . Klasse B II twee jarige stieren : de 1^e prijs voor Fokvereniging 'Barradeel' te Minnertsga (met stier Jan VI no. 7796);
- . de 3^e prijs voor Stierenvereniging 'Foarryp'' te Wijnalden (met stier Jan VII no.7317);
- . Klasse E II oudere kalvekoeien: de 2^e prijs voor D.A. Oosterbaan te Tjummarum;
- . Klasse F II tweetal volbloed hokkelingen: de 2^e prijs voor W. Bruining te Wijnaldum met Hanna en Hester.

Veel prijzen zijn naar de toen bekende rundveefokkers gegaan zoals Schaap Deersum, Kuperus Engelum, Okkinga Roordahuizum, Blanksma Pingjum en Gerbens Lieve Vrouwenparochie.

Geiten Klasse A volbloed Saanenbok: de 2^e prijs voor Wilhelm van Geitenfokvereniging te Midlum;

Klasse B Volbloed Saanengeit: de 1^e prijs voor A. Hibma te Midlum.

Kuikens: de 1^e prijs voor C. Kuiken te Midlum. Een 1^e prijs, een 2^e prijs, een ereprijs en een zeer eervolle vermelding voor J. C. van der Laan te Roptazijl; Een 1^e prijs en een eervolle vermelding voor J.O. Sijbesma te Tzummarum.

Hoenders 17 verschillende rassen of kruisingen.

De 1^e prijs en ereprijs voor H. de Jong te Harlingen met Friesche hoenders;

een zeer eervolle vermelding voor G. Kuiken te Midlum met Friesche hoenders; een 2^e prijs en ereprijs met Wijnandottes en

een zeer eervolle vermelding voor J.C. van der Laan te Roptazijl met Leghorns

een 2^e en ereprijs voor kruisingen en een eervolle vermelding voor J.O. Sijbesma te Tzummarum met Leghorns.

Eieren 1 dozijn met Witte dop de 2^e prijs voor J.C. van der Laan te Roptazijl; Eieren 1 dozijn met Witte dop zeer eervolle vermelding voor C. Kuiken te Midlum

Keuring van **ingespannen paarden**: de 2^e prijs met Flora van A.G. Hibma te Midlum.

Geen prijzen behaald in de rubrieken schapen, varkens, eenden en konijnen.

Akkerbouw. Een zeer eervolle vermelding voor de collectieve inzending granen, zaden en peulvruchten vanwege de commissie. Tentoongesteld was tarwe, haver, gerst, kanariezaad, blauw maanzaad, karwei, koolzaad, vlas, bonen, erwten, rogge, Spaanse klaver, witte klaver en mosterd.

Tuinbouw

Klasse A aardappelen: de 1^e prijs voor Tuinbouwvereniging Harlingen e.o.;

Klasse B groenten en vruchten: de 1^e prijs en een gouden medaille voor de collectieve inzending van de Harlinger Tuinbouwvereniging;

Klasse C tomaten: de 1^e prijs voor Tuinbouwvereniging Harlingen e.o.

De Leeuwarder Courant meld daarover: *‘De afdeling „Tuinbouw”, is zeer zeker een der meest interessante afdelingen van de tentoonstelling en zal ook door den leek zeer zeker worden bewonderd. Zoo verheft zich in het midden een piramide van bloemkool, wortelen en radijs in verschillende soorten, wat een aardige kleurschakering bewerkt. Was voor eenige jaren de groente- en vruchtenteelt hier nog van weinig betekenis, thans zijn in de*

omstreken, talrijke kweekerijen aangelegd, waar de nieuwste methodes op tuinbouwgebied worden toegepast. De warenhuizen vooral vindt men in Friesland nergens van die afmeting en technische volmaaktheid. De aardbeien, waarvan 10 soorten aanwezig zijn, zijn om van te watertanden. Er is een soort „President Roosevelt” zoo zwaar als we tot nog toe niet hebben gezien’.

Tulpen Verguld zilveren medaille D. B. de Jong. De oogst is uitstekend. Jammer, dat de prijzen tengevolge van den oorlog te laag zijn. Vooral de vroege soorten munten uit door beste kwaliteit.

Andere landbouw-exportartikelen:

Een grote gouden medaille t.w.v. f. 50,-- voor de gezamenlijke **exportslagers** te Harlingen, te weten de slagers Th. Roorda en Zn., B. van Dam en Zn., Hein de Bruin en Zn., Gebr. J. en H. van der Wal, Gebr. Terpstra, A. Folkert en Zn., Gebr. Messcher en A. Blok en Zn.

Een gouden medaille voor de Friesch Groningse Coöperatieve Beetwortelsuikerfabriek ‘Groningen’ met foto’s en verschillende suiker-, stroop- en melasseproducten.

Een gouden medaille voor de Coöperatieve vereeniging tot bereiding van Melkproducten te Leeuwarden¹ met gecondenseerde melk.

Een verguld zilveren medaille voor de Coöperatieve aardappelmeelfabriek ‘De drie provinciën’ te Oostwold² met

¹ Na 1950 werd de naam Frico als consumentenmerk ingezet (met de bekende reclamekreet ‘Niet vergeten Frico eten’)

² In 1926 is de toen reeds gesloten coöperatieve aardappelmeelfabriek “De Drie Provinciën” te Oostwold (Westerkwartier) omgebouwd tot strokartonfabriek.

foto's en verschillende stadia van de producten op hun weg door de fabriek zoals rauwe aardappelen, gemalen, geslemp en gezeefd meel, gecentrifugeerd meel, meerdere soorten meel en afgewerkte vezels

Een verguld zilveren medaille voor de Friesch Maatschappij van Vlasindustrie te Hardegarijp³ met monsters ongeroot en geroot vlas, die zowel in lauw en als in koud water waren geroot en ook verschillende soorten vlas. Ook waren uit vlas vervaardigde producten, garen en linnen ten toongesteld.

Geen medaille voor R.J. Hoogland te Sint Annaparochie met honing, bijen en gereedschap en geen medaille voor S.J.

Vlessing te Leeuwarden met gedroogde land- en tuinbouwproducten.

Landbouwtentoonstelling 1916 Harlingen. Bron: www.inoudeansichten.nl

³ Het betreft de vlasfabriek te Mûnein die in 1898 is gebouwd en tot 1967 in bedrijf is geweest.

Wat schrijven de kranten en bladen over de tentoonstelling?

Het Friesch Landbouwblad ruimt drie volle pagina's in voor de verslaglegging van de ledenvergadering en een derde deel van een pagina aan de uitslagen van de verschillende keuringsrubrieken en rept met geen woord over het verloop van de tentoonstelling zelf.

Het verslag eindigt met: *'Na de sluiting der vergadering werd een bezoek gebracht aan de Landbouw-Export-Tentoonstelling waar op een uiterst smaakvolle wijze was bijeengebracht, wat Friesland op landbouwgebied, in den ruimsten zin van het woord, voor export voortbrengt. Er was blijkbaar veel zorg besteed aan de rangschikking, de tentoonstelling was niet groot, maar zeer leerzaam. Het eenige wat er ontbrak was de groote stroom van landbouwers die zich daar had moeten verdringen om te zien in welke smakelijke vorm de voortbrengselen van hunne bedrijven aan de gebruikers worden aangeboden'.*

De Leeuwarder Courant van dinsdag 11 juli 1916 schrijft over de opening van de tentoonstelling

'De heer K. Rienks, voorzitter van de afdeling Barradeel-Harlingen sprak de openingsrede uit en zei den aanwezigen dank voor hunne tegenwoordigheid. De heer Rienks wees er op, dat met het oog op de eigenaardigen tijd dien wij beleven en met het oog op het feit, dat deze tentoonstelling zou worden gehouden in de oude handelsstad Harlingen, men meende dat men haar het karakter van een Landbouw-Export-Tentoonstelling moest geven. De provincie Friesland is door haar groote vruchtbaarheid bijna geheel op export aangewezen. Dit hebben ons de beide laatste jaren wel geleerd. Spreker wees op de eerste oorlogsweken, toen alle uitvoer stop werd gezet en de zuivelfabrieken zelfs niet bij machte waren de boeren melkgeld uit te betalen, hetgeen ten gevolg had, dat sommigen dezer meenden een deel van het arbeidsloon te moeten inhouden. Welke

toestanden dit voor onze provincie zou hebben mitsdien dit eenige weken had moeten voortduren, is niet te zeggen. Voor de zuivel vooral is een geregelde export van het meeste belang.

Ook de handel in Friesche aardappelen is niet mogelijk als de uitvoer daarvan is verboden. Dit geldt ook van andere landbouwproducten.

Over de belangen van de stad Harlingen wil spreker niet lang uitweiden. Een levendige haven is voor de stad van levensbelang.

Eenmaal zal de vrede komen, dan zal een nieuwe strijd ontbranden, de strijd, om zich een positie te veroveren op de wereldmarkt. Dan moet men gereed zijn. Niet meer mogelijk is het dan den buitenlander voor grof geld zand, zaagmeel, koffiedoppen, etc. in de maag te duwen.

Men moet dan leveren het beste wat er is. Dit, mijne heeren, hebben we op bescheiden schaal bijeengebracht en daarmee verklaar ik deze tentoonstelling voor geopend'.

Over de tentoonstelling schrijft de Leeuwarder Courant :

* De expositie van zuivelproducten is uit de aard der zaak minder interessant. Toch heeft de commissie veel werk van haar afdeling gemaakt en komt haar zeker hiervoor een woord van hulde toe. Ook hier valt het oog op een piramide, samengesteld van houten vaten. Er is boter in verschillende verpakkingen en tevens zijn er zes verschillende kaassoorten.

* Dan is er een broedmachine in werking van eigenaar de heer J. van der Laan te Roptazijl. De kunstmoeders zijn door de eigenaar zelve vervaardigd en bijzonder praktisch ingericht. Geen wonder, dat het publiek zich verdringt om deze interessante machine. We hadden het buitengewone voorrecht te zien, hoe zich een jong kuikentje uit den dop ging werken. De inzender heeft er namelijk voor gezorgd, dat de kuikens te voorschijn zullen komen op de dagen der tentoonstelling.

* Van het ingenieursbureau Bakker en Meijboom te Leeuwarden en Batavia is op verzoek een ontwerp van een exportslachterij ter opluistering ingezonden, ingericht volgens

Amerikaans systeem met volledige afvalbewerking voor een massacapaciteit van een 16.000 stuks vee per week. De bewerking is in zooverre doorgevoerd, dat men, zoals men in Amerika zegt, alleen geen gebruik maakt van den stank en het geschreeuw der dieren. Zelfs het eerste is gedeeltelijk niet waar, want de gassen, welke stank veroorzaken, worden gecondenseerd of onder de ketels verbrand.

* Een leerzame stand voor dames is zeer zeker die van de firma S. J. Vlessing te Leeuwarden met gedroogde land- en tuinbouwproducten. Deze vruchten worden gedroogd op eesten in de preservefabriek te St. Annaparochie. Sommige vruchten zijn voorgekookt. Deze voor Nederland geheel nieuwe industrie is een gevolg van de oorlog. Ze levert een grote besparing van transportkosten. Zoo houdt men van 10 wagons rapen er slechts 1 over, van 4 wagons aardappelen 1 wagon. Men vindt er bovendien salade, bonen, boerenkool, zelfs gedroogde kersen.

* Acht Harlinger Exportslagers, leden van de Nederlandschen Exportslagersbond, hebben gezamenlijk een expositie ingericht. In een met ijs gekoelde kast heeft men vlees tentoongesteld voor o.a. de export naar Midden-Europese landen zoals Duitsland, bestaande uit een vet kalf, een nuchteren kalf (beide niet opgeblazen⁴) en vet schaap en een zwaar varken. In de kast met vlees voor de export naar Engeland ligt een zogenaamd 'Londensch varken' ⁵, een opgeblazen nuchteren kalf, een eenjarig schaap en een monstervet zuiglam.

⁴ Het is (nog) niet duidelijk wat daarmee bedoeld wordt.

⁵ Een 'Londensch varken' is met name geschikt om er 'bacon' van te maken.

Door middel van foto's en plattegronden krijgt de bezoeker een indruk van de verschillende slagerijen. Tevens is er een collectie huiden en het daaruit gemaakte zeem- en bazaanleer⁶. Ook heeft men er verscheiden preparaten die gemaakt worden uit allerlei afvalproducten en miniatuur vaten met gesmolten schapen- en varkensvet en 'kanenbrooden' ⁷, die voor de voeding van honden, kippen enz. gebruikt worden

* Op het terrein van vermaak is een kermis ingericht, zoals Harlingen er in geen jaren heeft gezien. Men kan er eten en drinken, draaien, zwaaien, rollen, hobbelen, slingeren, schommelen, dansen, ja wat niet al. Een lachhuis, enige carrousels en een Lunapark zorgen voor afwisseling en voor een reuzenlawaaï.

Het weer als spelbreker.

De Leeuwarder Courant van donderdag 13 juli 1916 bericht: *'Het liep tegen elven in de avond. Gezellig zaten wij in den schouwburg. Op het tooneelpodium ging het dol toe. George, die wel wat "wilde", gaf alle aanleiding tot vroolijkheid. Ook de andere „nummers" deden het in die mate, dat een vol huis zich den geheelen avond kostelijk amuseerde.*

Plotseling kwam er een boodschap: „Of ingenieur I. H. Bakker", de man, die deze tentoonstelling ontwierp, „onmiddellijk op het terrein kwam". Zoo vlug als onze beenen dit mogelijk maakten, ijlden wij er heen. Al ras bleek, dat ingrijpen hier gebiedend noodzakelijk was. Het parool was: handen uit de mouwen! Alles hielp mee om nog te redden wat te redden viel. Uitgezonderd tuin- en akkerbouw was de

⁶ Bazaanleer is fijn gekleurd leer dat men veelal in schoenen plakt.

⁷ Kanenbrood, ook kaanbrood, kaaienbrood en kaaibrood genoemd, is brood of koek van samengeperste kanen dat als voer voor honden en varkens wordt gebruikt.

windzijde van alle tenten ingedeukt, de directie tent was zelfs geheel plat gewaaid.

Aan ons was in dit middernachtelijk uur de taak, te zorgen, dat de verschillende rubrieken, als akkerbouw, tuinbouw, zuivel e.a. zich niet zouden „vermengen”. Dat zou een noodlottig einde zijn van deze grootsche en met veel zorg opgezette landbouw-export-tentoonstelling.

Een tragikomisch moment was toen midden in de catastrofhe een der tentoonstellingsbestuurders vragen kwam, of misschien iemand zijn hoogen hoed en fiets was tegengekomen. Men moet weten, dat bedoelde voorwerpen veilig lagen onder een der omver gewaaide tenten! De eigenaar mompelde zoo iets van een auto in ruil te willen ontvangen. Hierop gingen wij echter niet in.

Rappe handen van aannemers, directieleden en werkvolk hebben echter alles vrijwel weer in orde gebracht, zodat hedenochtend weinig van de aangerichte verwoestingen viel te bespeuren. Aan de exposities zelve is weinig of geen schade toegebracht. In de pluimvee- en

J. F. KROL
 LANEN 72-83
 — Telefoon 97. —
HARLINGEN.
 Rijwielen - Motoren.
EERSTE HARLINGER AUTO-VERHUURING.
 BILJIK TARIEF.
 Speciaal adres voor REPARATIËN aan MOTOREN.
Auto-garage.
 BENZINE — STALLING — MATERIALEN.
Rijwielmagazijn.
 Ruime keuze in Rijwielen en Onderdeelen.
Eerste Klasse REPARATIE-INRICHTING.
 Aanbevolend.

STOOMVAART
HARLINGEN-ENGELAND.
J. Foekens,
Repko & Co.
 Cargadoors en Expeditieus.

STOOMVAART
HARLINGEN-HULL v.v.
Wm. H. Müller & Co.
 Telegraaf-adres: HARLINGEN. — Interne Telefoon: no. 4.
 Hoofdkantoor: Broekmansstraat.

I. & S. WIARDA - HARLINGEN.
 AGENTEN VAN
 = Geregelde Stoomvaartlijnen =
 op LONDEN, HULL en LEITH.
 IMPORTEURS van 1ste kwaliteit
 Engelsche en Schotsche
STEENKOLEN.
 Leveranciers van de F. N. Z.
 Telegr.-adres: WIARDA. — Interne Telefoon: no. 5.

Scheepvaart- & Steenkolen Maatschappij
 FILIAAL
HARLINGEN,
 Cargadoors, Expeditieus.
 Importeurs van ENGELSHE
KOLEN en COKES.
 Geregelde Alvaanzen:
 Harlingen - Goole o.o.
 Amsterdam - Newcastle o.o.
 Rotterdam - Leith o.o.
 Lage doorvrachten naar alle plaatsen
 in Groot Britannië en Ierland.
 Telefoon No. 41. Telegraaf-adres: "CARBON".

konijnenafdeling was de herrie het grootst. Uit voorzichtigheid had men alles naar de ambachtsschool overgebracht, doch hedenochtend was alles weer in orde. De konijnen waren losgebroken en hebben dezen nacht hun feest gevierd'.

Terugblik door de beide organiserende afdelingen.

In het jaarverslag 1916 van de afdeling Barradeel-Harlingen staat dat de tentoonstelling zodanig als geslaagd beschouwd kan worden maar dat het financieel een grote strop is geworden. Waarschijnlijk door het slechte weer was het bezoek niet groot en door de storm is er nogal wat schade geleden. Er zal voor zeker 60% procent een beroep gedaan moeten worden op het waarborgsom en tevens zal er een stevig bedrag uit de afdelings-kassen gebruikt moeten worden. *'Toch mag de afdeling met trots op de tentoonstellingsdagen terug zien'.*

De secretaris van de afdeling Witmarsum is in het jaarverslag 1916 korter van stof: 'De afdelingen Witmarsum en Barradeel-Harlingen kunnen met een bevredigend resultaat terug zien op de door hun georganiseerde Landbouw-export-tentoonstelling te Harlingen.

Bronnen:

- Catalogus van de Landbouw-export-tentoonstelling 1916 te Harlingen
- Notulen Afd. Barradeel-Harlingen van de Friese Maatschappij van Landbouw
- Notulen Afd. Witmarsum van de Friese Maatschappij van Landbouw
- Archief van de Friese Maatschappij van Landbouw
- Meerdere edities van het Friesch Landbouwblad
- Leeuwarder Courant

G. Herrema.

bron: A Ykema

bron: A Ykema

Colofon

Ledenadministratie	: Auke Ykema
Correspondentieadres	: De Tsjerke ekers 17, 8855 GA SEXBIERUM
Telefoon	: 0517-592043
Email	: oudbarradeel@outlook.com
Website	: www.oudbarradeel.nl
Facebook	: OudBarradeel
Bankrekening RABO	: NL 75 RABO 0325 5382 71
Kamer van Koophandel	: 4000368